

ANTONS ČAMANS

(1894–1957)

Antons Čamans dzimis 1894. gada 3. jūnijā Ilūkstē. Pēc Pēterpils Garīgā semināra beigšanas ordinēts Pēterpili 1918. gada 7. aprili, arhibīskaps Ropps. Pēc tam studē Romā, 1928. gada 3. novembrī pabeidzot studijas ar Lic. I. C.

1918.–1921. gadā ir vikārs Aglonā, arī saimniecības vadītājs un dziedāšanas skolotājs Garīgajā seminārā. No 1921. gada jūlija – vikārs Balvos, kur 1923. gadā sāk kalpot par prāvestu. No 1924. gada 24. marta līdz 1925. gada 13. martam prāvests Jūrkalnē, pēc tam līdz 1927. gada 17. jūnijam Vecpili, apkalpojot arī Aizputi.

1927./28. māc. gadā studē Laterāna Garīgajā seminārā. 1929.–1931. gadā ir prāvests Zemgales draudzē, tad līdz 1933. gada 22. oktobrim Stoļerovā. No 1934. gada līdz 1941. gada 11. septembrim prāvests Rudzātos un līdz 1944. gada jūlijam Višķos, no kurienes emigrēja uz ārzemēm.

Vācijā apmetās Frankonijā, kur apkalpoja latviešus un cittaustiešus. Slimības laikā pārvests uz Valdhauzenu. Priesteris A. Čamans nomira 1957. gada 19. februārī. Apbedīts Manheimā 23. februārī. Sēru dievkalpojumu vadīja poļu ģenerālvikārs, asistējot latviešu priesteriem Pēterim Dupātam un Mikēlim Lizdikam. Atvadvārdus teica vācu dekāns Janušs. Piedalījās 25 priesteri:

Bīskaps Jānis Cakuls par savu draudzes prāvestu pastāsta:

»Priesteris Antons Čamans Rudzātos ieradās 1934. gada septembrī bez liekām mantām, kā jau viņam parasts. Nebija parastās garās šķūtnieku virtenes, kas pārvēd prāvesta mantību. Draudzes priekštāvji par to bija pat nedaudz pārsteigti, un paša nepieciešamā iegādei dāmu komiteja pasniedza aploksni ar 1000 latiem.

Prāvesta ierosmē draudzē sākās aktivitātes. Dāmu komiteja savāca veco sudraba naudu bilķeru izgatavošanai. Tika vākta vilna paklājam, kuru izgatavoja draudzes locekles, uz linu drēbes ar vilnas dzīpariem izšujot skaistus ornamentus. Paklājs bija apmēram 4×5 m liels un baznīcā tika lietots līdz 1975. gadam.

1935. gadā ar prāvesta gādību Rudzātu baznīcai uzlika skārda jumtu, bet baznīcas grīdu izklāja ar slīpetām, skaistiem rakstiem rotātām cementa plāksnītēm. Tika iegādātas arī krustaceļa 14 staciju gipsī veidotas bildes. Viņš bija iecerējis pamazām atjaunot visu baznīcu – no jauna uzcelt mūra torni, koka baznīcu apmūrēt ar kieģeļiem, bet no iekšpuses apmest. Lielā daudzumā tika sagādāti materiāli (kieģeļi, akmeņi, grants), tomēr domstarpību dēļ ar dekānu darbs palika neizdarīts. Prāvests Čamans bija īpatnējš cilvēks: ja nevarēja izdarīt tā, kā bija iecerējis, tad nedarīja nemaz. Tā šī baznīcas pārbūve novilcinājās kādus 15 gadus.

Skolā bērniem jau no pirmajām klasēm uzsvēra loģikas likums, definīcijās neļāva divreiz lietot vienu un to pašu vārdu. Prāvests Čamans neatzina par pietiekoši logiskām skolā lietotās ticības mācības grāmatas. Ja kāds gribēja iegūt labu atzīmi ticības mācībā, tam vajadzēja pierakstīt prāvesta teiktos skaidrojumus stundas laikā. Kad kādā klasē bija ticības mācības stunda, to varēja dzirdēt arī citās klasēs. Prāvestam bija paradums ik pēc 5–10 minūtēm sasist plaukstas, tā radot spalgu skaņu. Pats teica, ka tā viņš uzmodinot snauduļus, kas iegrīmuši stundai neatbilstošās domās.

Ienākot klasē, viņa pirmie vārdi bija: »Sakas nost!« Tas nozīmēja, ka ap kaklu šalle nedrīkstēja būt, jo, ejot no telpas ārā un iekšā, kakls svīst, esot iespēja ātrāk iegūt kādu kakla kaiti. Arī muguru pie krāsns neļāva sildīt. Ja kādu redzēja tā stāvam, tad sauca, lai nestutē krāsns, tā jau neapgāzišties.

Zēnus mudināja mācīties ministrantūrā un piekalpot, tāpēc viņam vienmēr bija daudz ministrantu. Ik svētdienas no savāktās naudas izmaksāja katram ministrantam piecus santīmus, dažkārt vairāk. Svēto Dievu dziedāja ministranti ar labām balsīm.

Sievetes baznīcā drīkstēja ienākt tikai pienācīgā apģērbā, ja kādai bija bezpiedurķu apģērbs, tai baznīca bija jāatstāj. Arī ar

krāsotām lūpām nebija vēlams parādīties baznīcā. Sievietes baznīcā vīriešu pusē stāvēt nedrīkstēja. Atrodoties biktskrēslā, no vienas puses pieņēma vīriešus, no otras – sievietes. Ja kāds ārpus rindas piekluva biktskrēsla lodziņam, to aizdzina uz rindas galu.

Bija ļoti dusmīgs par draudzē notikušām nebūšanām. Ja par to runāja sprediķa laikā, tad tas notika apmēram šādi: vispirms prāvests nosarka, kļuva nervozs, tad skarbos vārdos izbāra. Bija pat gadījums, ka viņš piesteidzās pie tabernakula un, klauvējot pie tā durtiņām, nervozi sauca: »Dievs, sodi viņus!«

Draudzes vizitācijas laikā nekad, atšķiribā no citiem prāvestiem, nevāca ziedojuimus produktu un labības veidā. Ja kāds noticīgajiem gribēja ko ziedot, tad pats arī aizveda uz prāvesta māju. Nekad netika manīts, ka viņš kaut ko pieprasītu savā labā. Veicot garīgo aprūpi, attieksme pret visiem bija vienāda, nekad nekas netika atteikts, sakot, ka par maz naudas iedots.

Attiecībā uz baznīcas vajadzībām tika pateikts mērkis, un tad katram vajadzēja maksāt noteiktu summu. Ja tika lemts par lielākam iemaksām, kas saistījās ar baznīcas būvi, tad ķēma vērā saimnieka turību – cik hektāru zemes. Tā bija nolemts draudzes pilnapulcē. Visi arī piekrita, tikai viens lielsaimnieks iebilda, izsakoties: »Vai tad hektāri baznīcā iet!« Prāvests Čamans savas darbības laikā uz šo lielsaimnieku skatījās nelabvēligi – kā uz nekataliska gara cilvēku.

Antons Čamans pats labi dziedāja un gribēja, lai arī baznīcēni dziedātu saskanīgi. Procesijas laikā dziedāja, ejot komžās, bal dahīna priekšā divpadsmīt speciāli izraudzīti vīri.

Prāvests nekad nedeva skūpstīt roku vai stolu. Cilvēki, protams, to uzņēma dažādi – dažiem tas patika, citiem likās aizvainojoši, daži atkal teica, ka visiem prāvestiem tā būtu jādara. Viņš nekad neko nelūdza sev. Nenodarbojās arī ar saimniecību, baznīcā piederošos 17 ha zemes izrentēja. Prāvestam nebija ne kalpa, ne kalpones, tikai kāda veca tantiņa gatavoja ēst un pasniedza viņam to no virtuves uz ēdamistabu pa lodziņu.

Antons Čamans mēdza teikt, ka viņam esot vācisks uzvārds. »Čamans« – tas latviskā rakstībā ne visai pareizi skanot, skolasgrāmatās viņš parakstījās »Tschaman«.

Tāds bija šīs prāvesti – Antons Čamans.«

Avots:

Budže, Alberts. Latvijas Romas katoļu priesteri / Alberts Budže.- Rēzekne : Latgales kultūras centra izdevniecība, 2010. – 2. sēj.- 83.- 85. lpp.